

Hemmet vid Råbygatan

— *Alla vilja bära mig på händerna och ändå är jag strängt reserverad, numera. Ni frågade hur det är möjligt att jag kan kanna mig ensam, när jag är omgiven av dessa människor, som hålla av mig.*

Så skriver Victoria Benedictsson i ett långt brev, daterat den 17 april 1888, till fru Emilie Brandes (1818—1898), mor till Georg och Edvard Brandes. Hon ger i brevet svaret på den ställda frågan och berättar dessutom på ett mycket öppenhjärtigt och självutlämnande sätt om sin familj och sitt hushåll i postmastaregården vid Råbygatan i Hörby.

Brevet kom sedermera att överlämnas till Edvard Brandes i tanken att ett offentliggörande skulle vinna intresse och bidra till bilden av Victoria Benedictsson.

Ar 1929 skickade Edvard Brandes brevet till Sydsvenska Dagbladet, som publicerade det under rubriken Postmästarens familj i Hörby. I en kommentar skrev Brandes att ett intresse "helt visst kommer att samla sig kring Ernst Ahlgrens klara och naturliga redogörelse för sina förhållanden. Fru Benedictsson var storvulen till sinnet, en rik personlighet, mottaglig för den yppersta andliga påverkan. Kroppsligen brunten var hon samtidigt pinad av det djupaste missmod

och kände ej till glädje, knappast till leende. Hennes författarskap kommer törhända ej att visa större livsduglighet, men hennes raklinjiga personlighet, hennes stolta lidelsefullhet, hennes sköldmöaktiga stridsfröjd och hennes livs tragedi skola bevara hennes minne."

Edvard Brandes (1847—1931), yngre bror till Georg (1842—1927), var författare och politiker samt en av grundarna av tidningen Politiken.

Brevet Victoria Benedictsson skrev till Emilie Brandes undertecknade hon med sin författarpseudonym Ernst Ahlgren. Det återges här in extenso.

Hörby d. 17 April 1888.

Kära Fru Brandes!

Ni har gjort en eröfring mot Er vilja: jag har kommit att hålla af Er. Jag har kant Er så länge — genom G. B.

Jag sade Er detta då vi skildes, och Ni svarade:

"Det skall ni inte ratta Er efter, ty han ser på mig med — om jag icke skall saga förälskade — åtminstone allt annat an opartiska ögon."

Men kära fru Brandes, nu har det ju varit just de ögonen jag lart att se Er med, och Ni måste vara mycket elak, om Ni önskar att jag skall kunna se Er anorlunda.

Jag mins äfven ett annat yttrande, Ni hade. Det var när jag talade om min mor, och att jag aldrig, så långt jag kan minnas tillbaka, af fri vilja kysst henne. Ni sade:

"Så har hon kanske heller aldrig tagit ert hufvud mellan sina händer och kysst er?"

Det låg i Er ton liksom minnet av den tid då Edra kära voro små, och då Ni brukade göra så der, som Ni kanske gör ännu ——Och jag såg tillbaka på min egen barndom, — på ett ensamt barn, som alltid fick rättvisa, men aldrig vanlighet. Och jag blev tacksam emot Er (en andrahands tacksamhet) **derför** att icke Ni nöjt Er med att vara en sådan der marmor-rättvisa, utan blifvit en riktigt mor.

Men det kom ju icke mig vid, och om det kunde jag ingenting säga.

Frukta nu icke, att jag skall bli efterhängsen, fast jag skriver. Jag glider nog undan, när jag märker att man icke vill veta af mig. Det gör jag alltid. Men jag

vill att Ni skall kanna till något om mig först.

Jag ber heller icke om svar. Jag skulle vara rädd att få se någon av dessa artiga, kalla fraser, hvarmed man kan visa folk tillbaka utan att de ha ratt att känna sig sårade.

Deri ligger icke någon förmodan att Ni skulle sakna finkänslighet, det vet jag att Ni icke gör. Men jag förstår, att Edra förhållanden äro så fullfärdiga, så avslutade, Ni har Edra barn, Edra sonhustrur och barnbarn. Ni har nog, och jag är bara en främling.

Jag har lätt för att tala med Er, jag märkte det den lilla stund vi voro tillhopa, jag tror att jag berättade mer för Er under de minuterna an för G. B. under all den tid vi sett hvarandra. Och efter jag börjat vara öppenhjärtig, så har jag lust att fortsätta. Kanske Ni vill bli bekant med mig, och kanske inte, Ni skall göra som Ni sjelf har lust.

Mina bref kan Ni läsa på en ledig stund, som man laser en tidning. Endast med den skillnad, att tidningen är för hela världen, och brefven endast för Er.

Ni menar att jag liksåväl kunde skriva till G. B. som till Er. Icke sant?

Men det vill jag inte. Han får bref mer an nog. Och så tycker jag det är som kunde han känna sig ha skyldighet att svara mig, åtminstone med några rader. Och jag afskyr att någon anser sig ha skyldigheter emot mig. Ty skyldigheter, det är känslan af tvång, — ofrihet — hvilket jag hatar mest af allt i världen.

Detta var inledningen!

Först ber jag att få presentera min familj. Har ha vi främst den myth, som nästan ingen af mina bekanta

sett, men som går under benämningen min "man".

Som jag nämnde för Er hade han varit **bankchef** och postmästare. Hans stallning i banken, och makten att **afslå** eller bevilja lån, gaf honom en framstående plats i ortens affärs- och sällskapsliv. Och på de kringliggande herrgårdarne var detta rörligt nog.

Den bankskandal, som störtade honom, gjorde honom gammal med ett slag och kom honom att bli nastan sinnesslö af blygsel. Detta inträffade strax efter brytningen mellan honom och mig, ett år efter — tanker jag.

Egentligen går det ingen nöd åt honom, han ar **66** år, icke sjuk, och på sin pension kan han — ensam — lefva tills han blir hundra år.

Han har en enda passion — en akta **gammalmanspassion**: — pengar. Bokstafligen pengar, icke att köpa lifvets goda för, utan att samlas i hans fickor, kannas af hans händer. Han älskar den minsta lilla kopparslant. Om det icke ar mer an en ett-öring, så älskar han den och känner njutning af att **fingrera** den. Han ar den basta typ jag sett, fullkomligt i **jemnhöjd** med Molieres.

Barnen och jag **äro** nu oberoende af honom. De ha sitt modernearf, och jag har min arbetsförtjenst. Men ni skulle höra på hans gamla hushållerska! Hon har varit i hans tjenst **26** år, och hon nar ett ingrodt agg emot honom, mycket naturligt, ty hon har nog lyckats pressa penningar ur mig, men aldrig ur honom, och hon tanker på att betrygga sin ålderdom, hvilket ingen kan förtänka henne för. Jag har år efter år köpt mig lite af hennes tillgifvenhet och förtroende, och nu har jag nastan alltsammans, endast deladt med min dotter, som fått sin del gratis. Hon ville helst flytta från den gamle och satta upp hushåll för mig i stallet, men af vissa grunder vill jag icke höra på det örat. Jag vill hon skall stanna qvar har i stallet.

Postmästaren ar aldrig elak mot någon. Han ar bara en stackars gammal gubbe, med många små svagheter, som man måste skratta åt emedan de **äro** så barnsliga. Det gör mig hjertligt ondt om honom: för en man med hans lynne måste det ha varit **förskräckligt** att falla ned från en myndig stallning till ett komplett intet. Hur mycket medlidande jag hyser för honom, ar det mig dock omöjligt att saga honom ett vanligt ord. Det ar ödelat. Man borde kunna handla vackrare emot en öfvervunnen fiende, men jag kan icke. Det ar en vedervilja så djup, att jag knappast kan förmå mig att se på honom.

Vi **äro** artiga mot hvarandra, som två främlingar, hvilka bo i samma hus, och som **helsa** förbindligt nar de gå förbi hvarandra i en trappa. Ja han ar så respektfull, så skyggt och nastan krypande artig emot mig, att det skar mig i hjertat som en **förebråelse**. Denne gamle man, med det hvita håret och sitt utseende af **80** år, bugar sig för mig som för en **öfverordnad**! Det ar delvis kampen med mig, som brutit ned honom till vad han ar. Och ändå kan jag inte få makt med agget i mitt eget sinne! Jag känner att jag icke ens ar i stånd att vara rättvis emot honom.

Jag vet icke om Ni kan förstå hur det plågar mig, att det icke ar mig möjligt att vara blidare och försonligare, nar jag ser honom så ensam och så nedtryckt? Men jag kan icke. Jag har hatat honom så intensivt, på den tid då han trodde sig efter min sjukdom kunna tvinga mig in i de gamla förhållandena igen, **derför** att han hade penningar och jag hade inga, **derför** att han hade den ekonomiska kalkbogaropinionen bakom sig och lagen på sin sida. Vi ha slutit fred på klara, bestämda vilkor, som jag sjelf fått föreskrifva, och **ändå** sitter hatet qvar, mot min vilja och mot det bättre i min natur.

Och detta fast jag måste erkänna att han varit helt annorlunda i sitt förhållande emot mig an emot någon annan menniska. Att han ville tvinga, binda och hålla mig qvar kom just af att han fastat sig vid mig med all den smula värme han egede. Jag var honom också under de första åren en duktig hustru och arbetskamrat. Men hvad hjälper det!

Jag hör till de människor, för hvilka allt tvång ar olidligt. Hvar helst ett band trycker mig, der sliter jag mig lös, kosta hvad det vill. Mer an det: — Om jag nödgades att vara dagligen samman med en person — vore han mig an så kar — om jag nödgades att hvarje dag se honom midt emot mig vid bordet, se honom ärvis under samma små dagliga förrättningar, om jag tvingades att stanna qvar i hans närhet, utan att få komma undan för att skölja och löga mig i nya intryck, tills knappast något af det gamla kändes qvar, utan allt var nytt igen, då skulle jag hata honom. Jag tål icke att se mina vänner oafbrutet, jag kan icke fördraga att lefva under deras ögon alltid, jag måste ha en frisk vind in mellan dem och mig ibland, för att icke få **afsmak**.

Och han vågade icke slappa mig ut — af svartsjuka! Följden var gifven: jag måste **afsky** honom och bryta mig lös.

Vi ha en viss aktning för hvarandra. Han vet att jag aldrig nedlätit mig till att ljuga och spela falskt spel, och jag måste vardera honom, **derför** att han, hur hård striden an varit, aldrig begagnat **oädla** vapen: han har aldrig anklagat eller beljugit mig, han har alltid sagt att han visste jag var **ärlig**, och han har — ursinnig af svartsjuka — låtit mina bref passera genom sina egna händer, utan att någonsin bryta dem. Han frågade mig rakt fram hvad de innehöllo, och jag svarade likaså.

Ni ser att jag har personliga skal för att värdera honom, om jag bara kunde.

Utom honom finns det:

Uno, min **älste** son, **31** år gammal. God, okunnig, glad sällskapskarl och skicklig sportsman. Han har alltid stått på min sida, och vi ha varit trofasta vänner. En viss skygghet finns det mellan oss, ty nar han var **16** och jag **23** år — — — det var så naturligt: hela truppen och jag **voro** alltid tillhopa på lediga stunder, eller också han och jag, vi delade allt, lekte och **skämtade** som syskon, mellan som jag förebrådde som mor, hvilket sällan Ibehöfdes. Ni skall också komma ihåg att han misshandlats som barn af sin faster och sin far, att jag den gången, då han var **14** år, kom som den första strålen af vanlighet mot honom, — — — det var så naturligt att jag för hans gossfantasi måste bli ett ideal — hans första flamma. Jag måste vrida det så, att han kom från hemmet för några år, och så var det snart förbi, men minnet af det finns alltid qvar — mellan oss två.

Nu ar han förlovvad med en barndomsbekant, utan att vara vidare förälskad, men jag tror att **äktenskapet** blir lika bra för det. Kompanjonskap.

Om sex dagar **lemnar** han hemmet för alltid.

Vidare har jag:

Hilda, **26** år. En stackars flicka, som är så exemplöst ful, att det syns mig som en riktig olycka. Hon har alltid varit romanesk och öfverspand, — en af de stackars varelser, för hvilka det nastan icke finns något annat an giftermål eller dårhus, **derför** att de icke ha något arbete, icke något intresse, med ett ord, **derför** att de icke **äro** **någon** ting annat an qvinnor.

Jag — som tjenstgjort i banken — förutsåg och förutspådde kraschen, de andra barnen och jag hade **derför** berett oss på att en dae få försörja oss sjelfva,

men Hilda, som är mycket enfaldig och har varit mycket små-fåfång, fann allt hvad man ville föreslå henne för simpelt, och nu står hon der utan medel att taga sig fram, nödsakad att stanna hos fadren, när alla vi andra flyga ut hvar åt sitt håll eller åtminstone skaffa oss oberoende.

Hon afskyr Hörby och har en svärmisk längtan "ut i världen", som om paradiset skulle vara beläget der någon stans. Nu, när hela familjeskeppet skiljts i sina fogar, och hvar och en får rädda sig på sin planka hur han kan, nu har hon gripits af det tröstlösa i sin belägenhet, och hennes förtviflan öfver att utan arbete nödgas stanna i det tomma hemmet har öfvergått till en nervsjukdom, hvilken läkaren befarar skall sluta som vansinne. Jag fruktar det också.

Jag har alltid känt medlidande med hennes orkeslösa existens, men tillgifvenhet kan en sådan stackars varelse aldrig afvinna mig: — energilöshet inger mig allt för stor afsmak, — och nu hakar hon sig fast vid mig med ängslande ångest den lilla tid jag hvarje dag kan ha att offra åt de mina.

Så fort jag vaknar om morgonen har jag henne sittande på min sängkant, huttrande insvept i en schal, beträffande mig sina farhågor för att hon skall bli sinnesrubbad och med den nervsjukes obeskrifliga småaktighet utspörjande mig om allt hvad jag anser vara nyttigt och allt hvad jag anser vara skadligt. Hon talar nämligen aldrig om annat än sina sjukdomssymptom, hvilka jag känner på mina fem fingrar. Det är svårt att icke skratta eller bli otalig, men jag söker att trösta henne så gott jag kan. Jag har aldrig kunnat trifvas i hennes sällskap, men det har lyckligtvis undgått hennes lilla iakttagelseförmåga. Hon beundrar mig med den fullständigaste kritiklöshet och på ett högst barnsligt sätt, som just icke tilltalar mig.

Så ha vi Matti, mitt käraste barn, den yngsta af mina 5 styfbarn. Jag har uppfostrat henne. Hennes karaktär har blifvit ett aftryck af min egen, och nu har jag blott att liksom frigöra henne från mitt inflytande, så att hon måtte kunna bli en själfständig människa. Hon är förlofvad med en bror till förf. Geijerstam — som jag nämnde, han är ingenjör, men skrifver också frisinnade tidningsartiklar, hatar kyrkvigsel och religion, och kan därför svårligen få någon god ställning i vårt reaktionära land, fruktar jag.

Sådant är mitt hushåll. Alla vilja bära mig på händerna, och ändå är jag strängt reserverad, numera.

Ni frågade hur det är möjligt, att jag kan känna mig ensam, när jag är omgifven af dessa människor, som hålla af mig.

Saken är, att jag under dessa sista Åren liksom vuxit ifrån dem. De äro så mycket barn emot mig, det är alltid om dem vi tala, aldrig om mig. Jag kan icke uthärda att höra dem afhandla mina enskilda angelägenheter eller förhållanden: de lägga en så futtig liten landsbymåttstock på allt utom på mig sjelf. De inbilla sig att jag öfverallt måste anses för en likadan storhet som härhemma, och detta — att knyta allting som infattning kring min lilla person — kan göra mig alldeles ilsken, ty det visar en sådan kortsynthet och okunnighet, därför säger jag dem elakheter och hanar afguden, elakheten och sjelfringaktningen sårar dem, emedan de icke fatta grunden, och när jag ser att jag bedröfvat dem, gör det mig efteråt så hjertinnerligen ondt att jag varit stygg.

För att gå fri från dessa småfolkskonflikter har jag kommit i vana att vika undan så fort de närma sig något som rör mig eller mina bekanta.

Utomhus umgås jag icke med en enda människa, undantagande Lundegårds mor.

Jag lefver helst ensam, och jag har inrättat mig så att jag kan det. Jag har två stora rum, afskilda från familjens och möblerade med en spartansk enkelhet. Här dväljes jag i en oavbruten tystnad, endast omgifven af mina böcker, som stå och skyldra på höga hyllor uppefter väggarna. Utanför mina fönster har jag trädgården, der min blick tar sig hvila så fort den lyfter sig från skrifbordet, och der jag när det är vackert väder kan gå fram och tillbaka timvis, sällskapande med mina novellpersoner.

Jag har varit mycket road af sällskapslif förr, — af dans och skridskopartier — men nu har jag vant mig vid detta enstöringslif, och jag älskar att tidtals sjunka ned deri. Med min öfverdrivna emottaglighet för intryck, med min olyckliga fallenhet att aldrig känna något blott till hälften, utan ända ned i hjertrötterna, ligger det en välgörande hvila i sådana mellantider af fullkomlig afskildhet. Man samlar sig, man bringas i jemvigt, och sjelfva den tungsinta ro, som ligger öfver allting lockar en att arbeta, sedan man vilat ut. Och så är det denna känsla af frihet — af fullständig frihet! Jag kan resa hvilken dag jag vill, utan att ens säga hvarthän, om så faller mig in. Skulle jag stanna här af tvång, af "pligt" eller dylikt, då skulle jag säkert afsky stället, hvilat, tystnaden, — och människorna med!

Endast frukosten äter jag samman med familjen, eljest intager jag mina måltider ensam, och när jag går till ro om aftonen, hvilat hela huset redan.

Jag har till och med min egen förstuga, och jag kan komma och gå när jag behagar.

För beständigt skulle jag icke kunna trifvas här, men för någon tid. Så länge jag var gift kände jag aldrig Hörby som ett hem, nu — när jag ser mina egna möbler, mina egna böcker omkring mig, allt förtjenadt genom mitt eget arbete, nu börjar jag nästan känna det så. Nu håller jag af min eremitboning.

Jag har berättat allt detta för att förklara hvarför jag skrifver till Er.

Men egentligen tror jag icke det hade behöfts några förklaringar. Ni skulle nog ha förstått det ända: — att jag måste känna mig dragen till Er.

Jag kysser Edra händer.

Vördnadsfullt
Ernst Ahlgren

